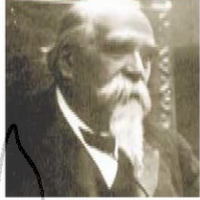

על קבלה, אמות וראש הממשלה היהודי הראשון

לואיזה נאור

כשאחד מחברי הפרלמנט הקשה: "האם יהודי יכול לכהן בתפקיד שכוהן? ואכן, באותם ימים נהגו היהודים להתנגד כאשר ביקשו לקבל על עצמם משרות בשירות הציבורי, אלא שלוצאטי נשאר נאמן ליהדותו. עיקר מעייניו היו נתונים לנושאי ארגונים שיתופיים: בנקים ואשראי, דיור ציבורי, ארגוני עובדים, זכויות פועלים ולנושאים אקולוגיים דוגמת יערות וגנים ציבוריים. הוא נשא את קולו לטובת הנדרסים באשר הם: יהודי רומניה, רוסיה ואלג'יריה, הארמנים בטורקיה, הברודיסטים בסין, אלפרד דרייפוס ואמיל זולה, וקודרנות עלילת הרם ברמשק ב־1911. לוצאטי שימש פעמים מספר שר החקלאות ושר הכלכלה, ומונה לראשות הממשלה בשנת 1910-11. בשנת 1925 נתבקש לשגר אגרת ברכה לכבוד פתיחת האוניברסיטה העברית בירושלים, איגרת שאותה שבו וקראו בפני קהל ב־19 במאוס 2007, בכינוס שנערך לזכרו במלאות 80 שנה לפטירתו. לְלֵה לוצאטי, הצלע המשפחתית השלישית, היה אמן מוכשר ורב פנים. הוא עסק בתאטרון, אייר ספרי ילדים וסרטי אנימציה (בהם "חליל הקסם" למוצרט ו"העורב הקחן" לפוצ'יני). בבואו לספר סיפור – תוך שימוש בצבע ובצורה – יצר ציורי קיר מקרמיקה, בהם נתן דרוך לרמינו הפורה ולכישוריו הרבים. כך למשל, דברי ימי העיר ירושלים מושמעים עד היום במגדל דוד, על רקע סרט אנימציה מעשה ידי, ובגוואה נפתח זה מקרוב מוזיאון חדש המוקדש לעבודותיו.

שש מאות שנות משפחת לוצאטו באיטליה

גילוייו של ה"מגיד" שימשו בסיס לכתיבה הקבליים, שרק מעטים מהם שרדו. עיסוקו של לוצאטו בקבלה, שהיה קשור גם לציפיותיו המשיחיות האישיות, הגיע לאוזני ראשי הרבנות באיטליה, והרב רורר מחלוקת גדולה שבעקבותיה חזל מהוראת הקבלה ומהעלאת תורתו על הכתב. בסופו של דבר נאלץ לעזוב את איטליה, וחי באמסטרדם במשך שנים מספר, תוך שהוא מקדיש את זמנו לכתיבה בנושאים שונים, בהם שירה. עד היום רואים בו רבים את גדול המשוררים בשפה העברית בראשית העת החדשה. הרמח"ל לא שב ללמד קבלה בפרהסייה: הוא עלה לארץ ישראל ב־1743 וקבע את מושבו בעכו, שם מת עם רעייתו וילדיהם במגפה ב־1746. הוא נקבר על פי המסורת בכפר טיין שליד עכו.

המדינאי פרופ' לואיג'י לוצאטי עסק בתחומים אחרים לחלוטין, והיה היהודי הראשון שזכה להתמנות לראש ממשלה באיטליה. לוצאטי נולד בוונציה ב־1841 למשפחה יהודית מסורתית שנטלה חלק פעיל בפעילות הפוליטית של הרפובליקה הוונציאנית. עוד בנעורו גילה עניין רב בקידום טובתם של אזרחי ונציה, והוגלה מן העיר בשנת 1863 בעקבות ארגון שביתה של ה"גונדרולירי" (השייטים בתעלות). לוצאטי התעניין בפוליטולוגיה ופרסם כמה מסות מעמיקות בתחום, אך האמין כי הספרות היא בחוקת "מותרות" שאין באפשרותו להקדיש לה מזמנו. בגיל 30 כבר היה פרופסור למשפט חוקתי באוניברסיטת פרואה ולאחר מכן ברומא, וכן היה חבר בבית הנבחרים האיטלקי עד 1922, כאשר נתמנה לסנטור.

לוצאטי לא זנח את אמונתו היהודית גם כשהחל מלשמר מצוות, בניגוד למקרים רבים אחרים. ב־1870, כששקל ראש ממשלת איטליה למנות יהודי לתפקיד שר הכלכלה. הצעתו לוותה בסערה בעיתונות,

בחודשים האחרונים נערכו בירושלים כמה אירועי תרבות לכבוד שלושה צאצאים של יהודים שגורשו ב־1389 מלאוסין שבצפון-מזרח גרמניה, והתיישבו באזור ננטו שבצפון-מזרח איטליה. שם כונו משפחות אלה על שם מקום מוצאם בשמות לוסאטי, לוצאטו, לוצטי וכיו"ב. שלושת האישים הם המקובל רבי משה חיים לוצאטי (הרמח"ל, פרואה 1707 - עכו 1746), המדינאי לואיג'י לוצאטי (ונציה 1841 - רומא 1927) והאמן עמנואל (לְלֵה) לוצאטי (גנואה 1921-2007).

הראשון לבית לוצאטי המוזכר בכתבים היהודיים הוא אברהם שלמה לוצאטו, בעל פירוש לתורה שנדרס בוונציה ב־1567. בראשית המאה ה־16 פרסם ר' שמחה לוצאטו את החיבור החשוב "מאמר על קהילת ונציה" מלכרם מוכרים לנו

גם בני משפחת לוצאטו שימשו במאה ה־16 המלווים בריבית הרשמיים מטעם השלטונות בסאן דניאלה דל פירולי, וכן שמעון לוצאטו (1582-1660), שכיהן ברבנות בוונציה, וזכה לפרסום מועט ביחס למעשיו, והשכיל לצדך השכלה קלסית נחלת עם ידע מעמיק בפוליטיקה ובפילוסופיה. אחד הנודעים שבכני המשפחה היה הלשונאי שמואל דוד לוצאטו (שד"ל, 1800-1865), ועד ימינו אנו, רבים וטובים הם האנשים הנושאים בכבוד ובגאווה שם זה, באחת מצורות הכתיב שלו.

בן המשפחה הנודע מכולם, הרמח"ל, בעל הספר "מסילת ישרים", הוכר עוד מילדותו כעילוי, ונודע בשליטתו המעמיקה במקרא, בתלמוד, בקבלה, במדרש ובספרות ההלכה, וכן בלשונות הקלסיות ובספרותן ובתרבות האיטלקית בת זמנו. בשנת 1727, תוך שהוא שקוע כל כולו בחישובי קצים, טען הרמח"ל כי שמע את קולו של ה"מגיד", שיש בידו לגלות סודות שמיימיים לבני אדם.